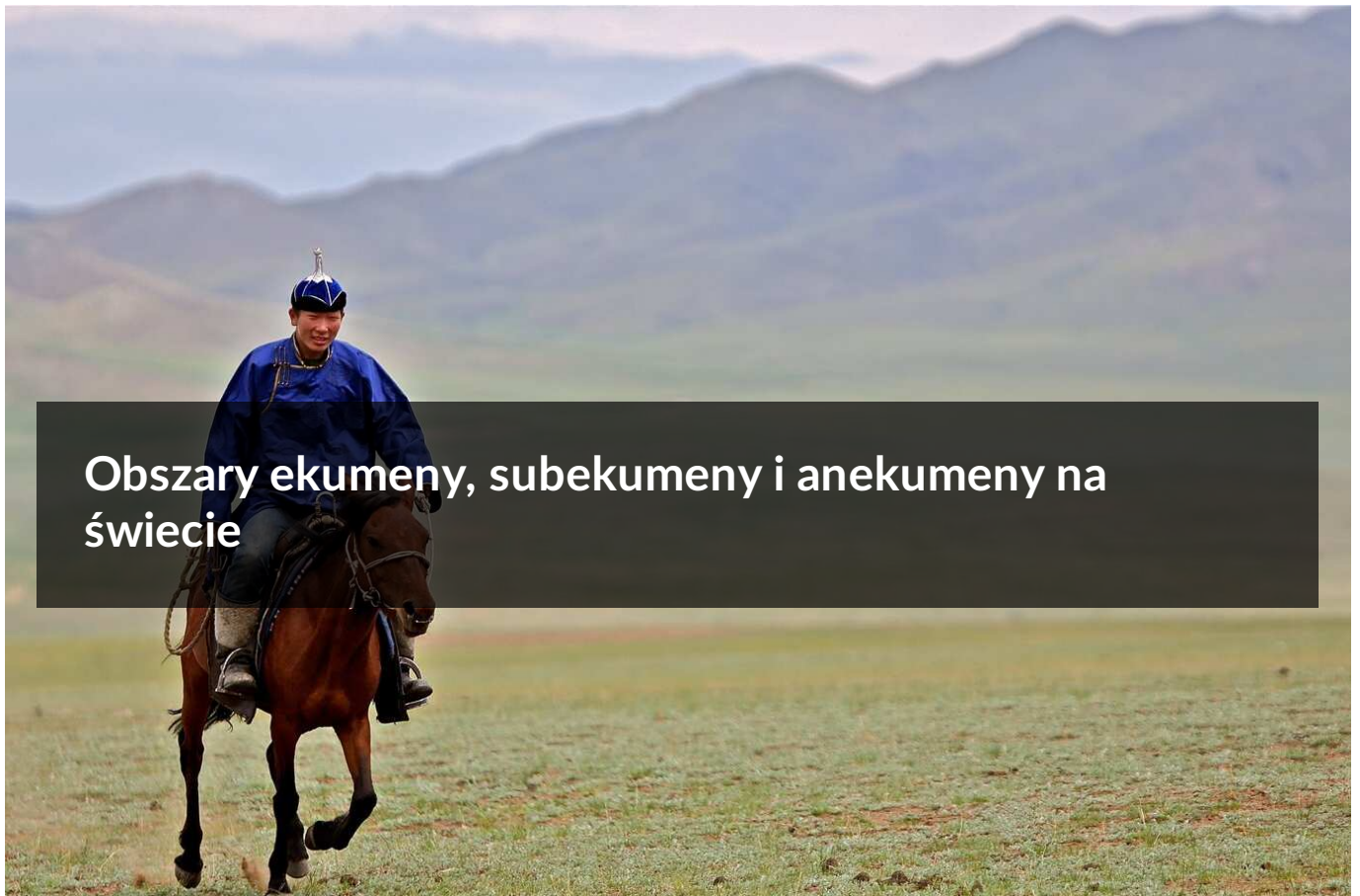

Obszary ekumeny, subekumeny i anekumeny na świecie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Obszary ekumeny, subekumeny i anekumeny na świecie

Źródło: By Al Jazeera English - FlickrUploaded by PDTillman, CC BY-SA 2.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20087434>.

Czy zastanawiało cię kiedyś, dlaczego w jednych miejscach występuje duża koncentracja ludności, a w innych nie? Czy wiesz, co warunkuje nierównomierne rozmieszczenie ludności na całym świecie? Podczas tej lekcji dowiesz się więcej na temat ekumeny, subekumeny i anekumeny na świecie.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na świecie.
- Wymienisz obszary anekumeny, subekumeny i ekumeny na świecie.
- Wskażesz na mapie miejsca o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia.
- Scharakteryzujesz przyczyny występowania ekumeny, subekumeny i ekumeny na świecie.

Przeczytaj

Obecnie na świecie żyje blisko 7,6 miliarda osób. Zdecydowana większość zamieszkuje półkulę północną, pomiędzy 20° a 60° szerokości geograficznej północnej.

Na rozmieszczenie mieszkańców kuli ziemskiej wpływa wiele czynników, zarówno przyrodniczych, jak i pozaprzyrodniczych.

Czynniki przyrodnicze

- Wysokość nad poziomem morza – połowa ludności zasiedla tereny nizinne, z czego 80% ludności świata zamieszkuje tereny położone poniżej 500 m n.p.m., które stanowią zaledwie 16% powierzchni lądów. Co dwudziesty mieszkaniec Ziemi zamieszkuje tereny pow. 1000 m n.p.m. Obszary powyżej wysokości 5000 m n.p.m., ze względu na niskie ciśnienie i mały poziom tlenu w powietrzu, nie są zamieszkałe na stałe.
- Odległość od morza – obszary leżące blisko wybrzeży odznaczają się łagodnym klimatem morskim (niskie amplitudy temperatury powietrza oraz często wysokie opady), bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną oraz dobrymi warunkami do rozwoju gospodarki i handlu. Około 50% ludności świata zamieszkuje pasy szerokości 200 kilometrów od wybrzeży.
- Warunki klimatyczne – łagodny klimat stwarza korzystne warunki dla rozwoju osadnictwa. Blisko 3/4 ludności świata mieszka w strefach klimatycznych podzwrotnikowej (głównie monsunowej i śródziemnomorskiej) i umiarkowanej (głównie klimat ciepły morski) ze średnią roczną temperaturą powietrza od 10°C do 20°C.
- Warunki glebowe – żyzne gleby sprzyjają gospodarce rolnej, dlatego występuje na tych obszarach duża gęstość zaludnienia.
- Dostęp do wody – woda jest najważniejszym czynnikiem, bez którego gospodarka i funkcjonowanie człowieka nie są możliwe. Dostęp do wody słodkiej umożliwia powstawanie osiedli ludzkich nawet w skrajnie niesprzyjającym klimacie (np. obszar doliny i delty Nilu w klimacie zwrotnikowym). Na pustyniach ludzie

zakładają swoje osiedla tam, gdzie występują oazy. Rzeki wraz z jeziorami (np. jeziora w USA) wykorzystywane są jako drogi transportu śródlądowego. Obecnie jest to także bardzo ważne źródło energii elektrycznej, które wpływa na rozwój przemysłu (wodochłonnego).

- Budowa geologiczna i występowanie surowców mineralnych – występowanie złóż surowców mineralnych przyczyniło się do powstania wielkich okręgów przemysłowych.

Czynniki społeczno-gospodarcze rozmieszczenia ludności

- Poziom rozwoju gospodarczego regionu – w miejscach o wysokim rozwoju gospodarczym występują duże skupiska ludzi zgromadzone w metropoliach.
- Poziom rozwoju rolnictwa, przemysłu i usług – w miejscach o dogodnych warunkach rolniczych, rozwoju przemysłu oraz usług występuje większa liczba ludności ze względu na miejsca pracy.
- Poziom bezrobocia i liczba miejsca pracy – tam, gdzie jest dużo miejsc pracy występuje większa gęstość zaludnienia.
- Poziom urbanizacji – w dużych miastach jest większa gęstość zaludnienia niż w małych miejscowościach, m.in. ze względu na miejsca pracy.
- Wielkość przyrostu naturalnego – bezpośrednio warunkuje gęstość zaludnienia.
- Zamożność społeczeństwa – warunkuje większe nagromadzenie ludności.
- Jakość życia – wysoka jakość życia warunkuje większe nagromadzenie ludności.

Czynniki polityczne i historyczne

- Sytuacja polityczna – niestabilna sytuacja polityczna przyczynia się do ubytku ludności.
- Konflikty zbrojne – przyczyniają się do emigracji ludności z danego regionu/ państwa.
- Ruch wędrowniczy ludności (odkrycia geograficzne) – przyczynia się do okresowej zmiany miejsca zamieszkania.

- Względy obronne – niedostępność terenu.

Najmniejszą [gęstością zaludnienia](#) odznaczają się obszary o skrajnie niekorzystnych warunkach naturalnych, gdzie rozwój biomasy pierwotnej (roślin) i życie zwierząt, a zatem również biologiczna egzystencja człowieka, natrafiają na trudne do przezwyciężenia [bariery osadnicze](#) – termiczną, świetlną, wodną i grawitacyjną (wysokościową).

Bariery osadnictwa

Na obszarach pustynnych życie skoncentrowane jest w oazach.

Na fotografii: Oaza Huacachina (Peru)

Źródło: licencja: CC BY-SA 4.0, dostępny w internecie:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Oaza#/media/Plik:Oasis_de_Huacachina,_Ica,_Per%C3%BA,_2015-07-29,_DD_18.JPG.

Biorąc pod uwagę aktualny stopień zasiedlenia i gospodarczego wykorzystania, obszary lądowe dzielimy na [ekumene](#), [subekumene](#) i [anekumene](#).

Ekumena to tereny stale zamieszkałe i zagospodarowywane przez człowieka. Jej obszar na świecie ciągle się powiększa, głównie ze względu na konieczność wkraczania ludności na coraz mniej sprzyjające do zasiedlenia tereny. Proces ten możliwy jest za sprawą trwającego od XVIII wieku postępu technologicznego. Do

ekumeny należy większa część lądów Ziemi, mniej więcej od 54° szerokości geograficznej południowej do 78° szerokości geograficznej północnej.

Subekumena to regiony, w których prowadzi się lokalnie wydobycie surowców mineralnych, a poza tym są one wykorzystywane przez sezonowo pojawiających się, często koczowniczych pasterzy i myśliwych. Subekumenami są: obszary pustynne (np. Sahara i pustynie Płw. Arabskiego i Azji Środkowej), część suchych stepów i półpustyń (np. centralnej Azji), obszary tundry i tajgi oraz obszary górskie (np. Himalaje czy Andy).

Anekumena - obszary bezludne, takie jak: Antarktyda (poza stacjami naukowymi), część wysp Arktyki, północne części Kanady, część powierzchni pustyń (poza oazami), obszary wysokogórskie. Rozwój gospodarczy wiąże się z ciągłym zagospodarowywaniem nowych terenów, przez co obszar anekumeny zmniejsza się.

Na pustyni Atacama panują niesprzyjające warunki dla rozwoju osadnictwa ludzkiego.

Źródło: domena publiczna, dostępny w internecie: Photo by [Marcus Dall Col](#) on [Unsplash](#).

Słownik

anekumena

(ze starogreckiego *an* „nie, bez” + *oikoumene* „świat zaludniony”) obszar niezamieszkały na stałe przez człowieka i niewykorzystywany gospodarczo

Źródło: SJP PWN

bariery osadnicze

czynniki ograniczające rozwój osadnictwa i określające zasięg ekumeny

ekumena

(ze starogreckiego *oikoumene* „świat zaludniony”) obszar stale zamieszkały i eksploatowany gospodarczo przez człowieka

Źródło: SJP PWN

gęstość zaludnienia

miara przyporządkowująca populację do powierzchni;
w przypadku zaludnienia poszczególnych regionów świata najczęściej stosuje się liczbę osób w przeliczeniu na km²

subekumena

(ze starogreckiego sub „pod”, *oikoumene* „świat zaludniony”) obszary przejściowo zamieszkiwane lub odwiedzane przez człowieka

Źródło: SJP PWN

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Wypisz obszary, gdzie nie istnieją stałe osiedla ludzkie.

Polecenie 2

Zapoznaj się z grafiką interaktywną. Podaj przykłady subekumeny i wymień ludy tam koczujące.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Jednym z czynników sprzyjających zaludnieniu obszarów Ziemi jest nadmorskie położenie. Podając dwa argumenty, uzasadnij przyczyny dużej koncentracji ludności na wybrzeżach.

Ćwiczenie 4

Wymień cztery czynniki ograniczające zasięg ekumeny.

Ćwiczenie 5

Wymień dwa obszary o dużej koncentracji ludności, która była wynikiem występowania korzystnych warunków dla rozwoju rolnictwa.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Na podstawie poniższego tekstu źródłowego, określ co było główną przyczyną depopulacji ludności na Syberii pomijając politykę demograficzną państwa.

Syberia i rosyjski Daleki Wschód to obecnie największy pod względem powierzchni (12 765 900 km²) obszar na świecie, gdzie zachodzą procesy depopulacyjne, które rozpoczęły się po rozpadzie ZSRR. Na tym terenie nie są prowadzone działania wojenne. Wyludnianie tego regionu oznacza szybsze od średniej krajowej zmniejszanie się liczby ludności. Zaludnienie badanego obszaru zmniejszyło się w okresie 1991-2001 o 1 393 200 osób. Proces ten przebiega w różnym tempie w poszczególnych jednostkach administracyjnych. (...) Tempo i rozmiary zmniejszania się zaludnienia azjatyckiej części Rosji pozwalają wnioskować, iż mamy do czynienia z największym jak dotąd na świecie zjawiskiem powiększania się obszarów anekumeny. Prezentowane spojrzenie nie jest przedstawieniem całości problematyki, dotyka jej zaledwie w kilku płaszczyznach. Współcześnie obserwowane procesy depopulacyjne są wynikiem niewłaściwej polityki demograficznej w okresie poprzedzającym rozpad ZSRR. Polityka ta doprowadziła do stworzenia warunków, w których proces wyludniania mógł się rozpocząć. Rozwój demograficzny w okresie ZSRR na badanym obszarze polegał na nienaturalnym zwiększaniu zaludnienia. Głównym błędem ówczesnej polityki demograficznej, później umożliwiającej rozpoczęcie wyludniania, było wprowadzenie stałego osadnictwa na północy regionu.

Wites T., 2006 - Zjawisko depopulacji w azjatyckiej części Rosji. PAN, Warszawa

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Magdalena Filewicz

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Obszary ekumeny, subekumeny i anekumeny na świecie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa 2

PODSTAWA PROGRAMOWA

VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze: rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich.

Uczeń:

1. wskazuje obszary koncentracji ludności i małej gęstości zaludnienia oraz określa czynniki i prawidłowości w zakresie rozmieszczenia ludności świata.

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na świecie,
- wymienia obszary anekumeny, subekumeny i ekumeny na świecie,
- wskazuje na mapie miejsca o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia,
- charakteryzuje przyczyny występowania ekumeny, subekumeny i ekumeny na świecie.

Strategie nauczania: asocjacyjna, emocjonalna

Metody nauczania: burza mózgów, rozmowa kierowana, blended-learning

Formy zajęć: indywidualne, grupowe

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, rzutnik, atlas świata, mapa polityczna świata

Materiały pomocnicze:

J. Kozak, *Wykorzystanie danych globalnych do badania rozmieszczenia ludności i użytkowania ziemi w wybranych górach świata*, „Geoinformatica Polonica” 2001, t. 3, s. 17-28.

R. Sukach, *Wpływ warunków klimatycznych na rozmieszczenie ludności na kuli ziemskiej*, praca licencjacka obroniona na Uniwersytecie Jagiellońskim – <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/234990> [dostęp: 26.11.2021].

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności wstępne (powitanie, sprawdzenie listy obecności, sprawdzenie ewentualnej pracy domowej).
- Przedstawienie celów lekcji.
- Wprowadzenie do tematu.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel zapoznaje uczniów z czynnikami dotyczącymi rozmieszczenia ludności na świecie i odsyła ich do fragmentów *Przeczytaj*, w których czynniki są usystematyzowane oraz do *Grafiki interaktywnej* pokazującej rozmieszczenie ludności na świecie. Podczas burzy mózgów uczniowie zastanawiają się, jakie czynniki wpływają na rozmieszczenie ludności na kuli ziemskiej. Podsumowanie ćwiczenia przez nauczyciela.
- Następnie nauczyciel w trakcie rozmowy kierowanej omawia z uczniami bariery osadnictwa.
- Uczniowie odpowiadają na polecenia zawarte w e-materiale dotyczące grafiki interaktywnej. Wskazują obszary ekumeny, subekumeny i obszary anekumeny. Uczniowie mogą korzystać z mapy świata.
- Nauczyciel czuwa nad przebiegiem pracy uczniów, odpowiada na pytania.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie wiedzy poprzez rozwiązanie ćwiczeń zawartych w e-materiale.
- Ocena najbardziej aktywnych uczniów.

Praca domowa

- Wybierz obszar, na którym znajdują się fragmenty ekumeny i anekumeny. Wymień i opisz czynniki, które wpłynęły na to, że dany obszar jest stale zamieszkały, a na innym

osadnictwo się nie rozwinęło.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Grafika interaktywna zawarta w e-materiale pozwala na przejrzyste przekazanie tematu, systematyzuje wiedzę ucznia, wpływa na jej poszerzenie. Może być wykorzystana jako samodzielne multimedium, np. w lekcji „Przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce” (XV. 1 - zakres podstawowy).